C. RESULTATE

CATEGORIILE IMPRUMUTURILOR EXISTENTE

Cap. I: Locuința și alimentațiunea

§ 98. Casa. — Orĭ-ce locuință țărănéscă are un ciardac saŭ pridvor și un hambar saŭ cameră de reservă, în afară de beciul saŭ celarul [1]).

La sătenĭ chiaburĭ odaia e pardosită cu scândurĭ, are adică o dușumea saŭ podélă, altminterea pămîntul e bătătorit și lipit cu lut amestecat cu balegă; de asemenea podina saŭ podéla de sus, tavanul, e din scândurĭ de brad orĭ de fag.

Ușa se fixéză în balamale de fier, iar ferestrele în cercevele de lemn.

Mindirul saŭ saltéua de lână subțire se află numaĭ la țăranul avut, care o întinde séra pe prispa unde dórme, pe când ziua patul e acoperit cu un chilim; altminterea, saltéua lipsesce și e înlocuită cu o cergă de lână saŭ cu o velință.

---

[1]) Ciardacul și hambarul nu lipsesc niciuneĭ locuințe țărănescĭ din Turcia. Cf. Boué II, 263: *ambar*, grange avec des cloisons de branches d'arbres tressés avec des toits en paille... *tchardak*, grange en osier, longue et étroite, pour prendre le maïs.

BDD-B369-07 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:34:37 UTC)

In casa țăranuluĭ nu se află scaune; mosafiriĭ ședu pe paturĭ și lavițe, cele din urmă fiind tot un fel de paturĭ și ținênd locul vechilor divanurĭ.

Soba cu ogiacul saŭ coșul e rară în casa țărănéscă, unde e înlocuită cu un fel de vatră în mijlocul caseĭ, numită mangal, pe lângă care se încălḑesc ceĭ din casă. Țăraniĭ de la câmp întrebuințéză ca combustibil tizicul, adecă balega de vite uscată în formă de cărămidă.

Lumina le o dă fitilul din opaiț, ce se aprinde cu chibriturĭ; iar giamurile sînt înlocuite cu burduhane saŭ țiple făcute din pelița din bĕșica bouluĭ.

Casele din orașe aŭ fost clădite de zidarĭ străinĭ și o mare parte din nomenclatura architectonică e de origină orientală: acaret, bina, cat, paiantă; canat, cercevea, ciubuc, pervaz; dușumea, parmaclîc, tavan, uluc; odaie, iatac, gherghir (corespunḑênd hambaruluĭ țărănesc), beciŭ, bagiacă și ogiac.

Imbrăcămintea și așternutul patuluĭ: ciarșaf, iorgan, macat, mindir, saltea; ferestrele sînt provĕḑute cu perdele, iar masa e acoperită cu o mușama. Peșchirul servă orășénuluĭ de ștergar pentru față și mâinĭ, iar țăranceĭ și de brobódă.

Mulțimea lucrurilor caseĭ pórtă numele de calabalîc.

§ 99. Màncarea și bĕutura. — Hrana țăraniluĭ constă din: ciorbă cu carne de óie saŭ de pasere, maĭ des ciorbă de borș cu ștevie roșie; pastramă cu mămăligă caldă, ghiuden și sugiuc saŭ cârnațĭ cu zémă; ciulama de ghebe saŭ mănătărcĭ, gătită cu grăsime și cu făină (se mănâncă numaĭ de ceĭ maĭ avuțĭ sătenĭ); ghiveciŭ din carne cu legume și grăsime (maĭ ales la

BDD-B369-07 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:34:37 UTC)

țăraniĭ din Mehedinți), iahnie de pesce și în fine zarzavaturĭ, maĭ ales pătlăgele (cele roșiĭ sînt maĭ obicĭnuite de cât cele vinete) și năhut, maĭ rar dovleceĭ saŭ bame.

Dintre fructe țăranul consumă mult: pepene verde saŭ lubeniță (numit și harbuz), dovleciĭ saŭ bostaniĭ (fierțiĭ, maĭ rar copțiĭ) și pepene galben saŭ zemos; caise și zarzăre cu carĭ se acresce orșavul și ciorba din postul Pascelor.

Apoĭ lăpturĭ și brânzeturĭ, maĭ ales iaurt și cașcaval: cel dintâiŭ, lapte închiegat și acrit cu frunze de stejar, servă a răcori vara; celălalt, o brânză rotundă puțin tărtită și bătênd în galben, se face maĭ ales din lapte de óie. O altă varietate, numită „telemea“ saŭ brânză bulgărească, se face din laptele din care s'a scos untul.

Dintre dulcețurĭ, țăranul obicĭnuesce magiunul, numit în Moldova povidlă: magiunul de prune (numit și pistil) îndulcesce pâinea saŭ mălaiul țăranuluĭ în postul Pascelor și la Crăciun se fac colacĭ cu magiun; iar magiunul de bozĭ se consideră de popor ca bun pentru ceĭ slabĭ de piept [1]).

Masa țărănéscă rotundă cu 3 picióre nu este de cât vechea sofra boierésc, ce se punea înaintea divanuluĭ pe care ședeaŭ óspețiĭ.

Bucătăria din orașe este mult maĭ complicată: Ciorba de fasole, fidea, griș, linte, orez, perișóre, tăieteĭ; ciorba de trahana, de căpățână de miel cu borș și de iepure cu vin; apoĭ bulgur, cheșchet, curcut saŭ păpară, cușcuș etc.

Dintre tocane: capama, ciulama, musaca; cheftea, sarma, ciumlec și ghiveciŭ saŭ carne

[1]) Dr. Crăinicénu, *Igiena țăranuluĭ român*, p. 223.

BDD-B369-07 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:34:37 UTC)

de vînat cu pesce și cu diferite verdețurĭ (obicĭnuit și de țăranĭĭ din Mehedinți); apoĭ iahnie (de boŭ saŭ de pesce), pacea, pilaf și tuzlama.

In fine, plăcinte saŭ locmale ca: baclavale, cadaifurĭ, ciurechiurĭ, lalanghite și sarailiĭ.

In bucătăria țăranuluĭ se vĕd vasele următóre: covata saŭ căpistere, ciaunul saŭ tuciul, cianacul și cazanul. La acestea se adaogă în orașe: chiupul saŭ borcanul, sahanul, sinia, tava, tingirea, tipsia; apoĭ ibricul, lighianul, sacaua; în fine, fărașul pentru strînsul gunoiuluĭ.

Țăranul bea apa cu bărdaca, cu năstrapa și cu tinichéua; iar tivga în care duce apa la câmp se numesce în Moldova matara.

Bĕutura spirtósă cea maĭ obicĭnuită e rachiul, care póte fi de prune (țuică), de bucate (basamac), de tescovină (boștină), din mere, pere, gherghine etc. Cel de vișinĭ pórtă numele de vișinap. Săténul bea rachiŭ de diminéță și înaintea fie-cărĭ mâncărĭ precum și la munca câmpuluĭ.

Vinul, deși interdis de Coran musulmanilor ca impur, e fórte obicĭnuit de clasele de jos în Turcia; de aci un șir de terminĭ relativĭ la starea de beție: chef, mahmur, tiriachiŭ, turlac...

Bĕuturĭ dulcĭ sînt balbaș și ravac.

Cap. II: Imbrăcămintea

§ 100. Haine și postavurĭ. — Țăranul și țăranca aŭ păstrat o mare parte din hainele bogate ce împodobiaŭ garderoba boierilor și a cocónelor din trecut. Costumul claselor nobile din secolul al XVIII-lea și din prima jumĕtate a secoluluĭ al XIX-lea a trecut prin diferite fase, înainte de a dispare din societatea înaltă, descin-

BDD-B369-07 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:34:37 UTC)

ḑênd treptat de la boierĭ la neguțătorĭ și preoțĭ, la lăutarĭ și țiganĭ, la haiducĭ și țăranĭ, la carĭ s'aŭ menținut până astăḑĭ.

Ast-fel țăranul (și în parte) țăranca pórtă până astăḑĭ: anteriŭ, dulamă, fermenea, giubea, ilic, mintén și malotea; la carĭ se adaogă hainele țărănescĭ propriŭ-ḑise: gheba, ipîngéua, libadéua, sumanul și zăbunul.

Varietatea acestor numirĭ — anteriŭ, dulamă, ghebă, ipîngea, șubă, suman, zăbun — representă în realitate una și aceiașĭ haină pentru timpul rece și croită așa că acoperă pe tóte celelalte: „Deosebirea din punctul de vedere al atâtor numirĭ este în legătură maĭ mult cu regiunea în care se pórtă de cât cu conformațiunea. Astfel gheba este maĭ mult haina delenilor, zeghea și sumanul a districtelor muntóse din stânga Oltuluĭ și din Moldova; dulama și șuba a districtelor din drépta Oltuluĭ; ipîngéua a câmpenilor din districtele din stânga Oltuluĭ și maĭ ales a țăranilor carĭ fac comerț cu vite...“ [1]).

In privința colórei acestor haine țărănescĭ, ce diferă după localităților, reproducem constatările aceluiașĭ judicios observator al țărănimiĭ:

„In Oltenia și în județele despre Carpațĭ, maĭ ales în Olt, Argeș, Muscel și Prahova, în plaiurile județuluĭ Buzĕŭ, ale Rîmniculuĭ-Sărat, haina saŭ șuba (cum se numesce în drépta Oltuluĭ) și zeghea saŭ antiriul (cum se numesce în stânga Oltuluĭ) sînt albe. In alte județe din stânga Oltuluĭ, colórea ghebeĭ (cum se numesce pe aicĭ) este diferită, rar albă și maĭ numaĭ la ciobanĭ, maĭ ales civită, și une-orĭ chiar roșcată și roșie chiar, cum este ipîngéua; acésta se vede mult

[1]) Dr. Manolescu, *Igiena țăranuluĭ român*, p. 179.

BDD-B369-07 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:34:37 UTC)

în județul Ilfov și în cele de-a lungul Dunării. In județele Moldovei, mai ales în cele de sus, acéstă colóre este în genere cărămidie închisă și chiar négră.

„In tótă țara, dulama, șuba, haina, zeghea, sumanul, ghebea, ipîngéua, antiriul — adică haina cea mai largă, cu nume diferit în deosebitele părți ale țării, are fața împodobită cu găitane: negre în drépta Oltului, în județele muntóse din stânga Oltului de colóre în genere tot négră, dar în multe locuri albăstrue; la Românii din Moldova asemenea negre, dar la Ungurii de acolo, stabiliți în județele Bacău, Roman etc., verdi“ [1]).

Țăranul din Dobrogea pórtă ghizluc, cel din Banat cabaniță și căpenég (primul luat prin mijlocirea Sérbilor, al doilea prin a Ungurilor); țăranca din Banat pórtă giubeică, iar cea din Basarabia burnuz saŭ scurteică. Țăranii de la munte pórtă peste brîŭ chimirul saŭ cingétórea de care 's legate prin curele punga cu tutun, amnarul, cremenea și cuțitul [2]).

Membrele inferióre și-le acoperă țăranul cu ciórecĭ saŭ bernevecĭ, la timp rece cu șalvarĭ saŭ nădragĭ și cu poturĭ; iar țăranca cu fota și fusta.

Cât privesce îmbrăcămintea capului, sătenii în localitățile de pe lângă Dunăre mai conservă datina turcéscă de a-și rade pérul până în creștet, respectând în acesta un petec în tótă lungimea firelor lui [3]).

Țăranca pórtă numeróse și felurite brobóde

---

[1]) Ibidem, p. 86.

[2]) Tot așa pórtă Turcii în vastul lor chimir, făcut dintr'un șal lungăreț înfășurat de 5-6 ori în jurul corpului, pistólele, cuțitul, basmaua, tabacherea.

[3]) Dr. Manolescu, p. 88.

BDD-B369-07 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:34:37 UTC)

obicĭnuit de bumbac (iar la sĕrbătorĭ de borangic): basma, boccea, buiama, cimbel, dirmea, maramă saŭ năframă, pambriŭ, peșchir, șal, testemel, tulpan. Sub raportul geografic și etnografic, acéstă bogată nomenclatură se repartiséză astfel: femeile casnice înainte de 30 anĭ pórtă boccele (cele de colóre albă se numesc în Buzĕŭ dirmele), iar după acéstă vîrstă testemel (numit în Vlasca pambriŭ, în Rîmnicu-Sărat buiama) și maramă (numită în Oltenia cârpă, în Teleorman ștergar, în Argeș peșchir, în Rîmnicu-Sărat și în Moldova năframă). Femeile casnice și fetele pórtă de-opotrivă basmale, cele pentru fete fiind pătrate și cu colțurile înnodate sub bărbie[1]). În fine, țărancele bĕtrâne în județele de-alungul Dunărĭ pórtă până astădĭ fes saŭ scufie roșie cu un moț în creștet.

Un rol însemnat în costumul țărănesc îl are în fine fota, din lână négră cu alesăturĭ colorate, purtată maĭ ales de muntence; ea revine pretutindenea sub numirĭ variate: (cea simplă) pestelcă și vîlnic, în Oltenia; (cea dublă) zevelcă și opreg, peste Olt, iar în Moldova catrințe. Fotele se importaŭ din Turcia și eraŭ de calităților diferite.

Incălțămintea țăranuluĭ se compune din: ciorapĭ saŭ colțunĭ, pantolĭ (numițĭ iminei în Moldova și filerĭ în Muntenia) și meșĭ de postav ce se pórtă iarna în loc de șoșonĭ; apoĭ cizme saŭ ciobóte, tuzlucĭ saŭ turiecĭ de dimie (numițĭ și colciagĭ), carĭ înlocuesc ciorapiĭ când se încalță cu opincĭ, și poturĭ. Țăranca pórtă papucĭ, numițĭ în Moldova

---

[1]) Cf. Cantemir, *Mold.* 127: Nihil turpius existimant Moldavi, quam crines feminae matrimonio junctae aut viduae apparere, et capitale habetur detegere in publico mulieris caput: contra, virgines dedecus ducunt, vel subtilissimo linteolo caput tegere: capitis enim nuditatem castitatis signum constituere.

BDD-B369-07 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:34:37 UTC)

bușmachĭ. In Bucovina, țărancele pórtă încă condurĭ[1]).

Postavul țărănesc, de fabricațiune domestică, e în primul rînd abaua, asemenea dimia cu șaiacul, apoĭ sucmanul.

Abaua, un fel de pâslă albă saŭ negriciósă, se fabrică maĭ ales în Anadol și dintr'însa îșĭ făceaŭ haine dervișiĭ și Turciĭ de rînd. In Bulgaria, ca și la noĭ, țăranca tórce din pĕr de capră postavul ordinar numit sukno („pănură“) saŭ aba, și dintr'însul Bulgarul îșĭ face o haină grósă, une-orĭ cu glugă, de vreme rea; de asemenea, în munțiĭ din Epir și din Tesalia, Arnăuțiĭ pórtă mantale de aceiașĭ stofă grosolană[2]). La noĭ, abaua saŭ dimia póte fi de colóre albă, négră, verde închis, albastru închis, cenușiŭ și castaniŭ: dintr'însa abagiiĭ fabrică abale, dulame, ghebe, ilice, ipîngele, mintene, sucmane și tuzlucĭ, înflorate cu lănurĭ și mĕtăsurĭ colorate, cu panglicĭ și çusăturĭ de tot felul, cu bucmele, copcĭ și paftale.

Postavul țărănesc prin excelență este apoĭ sucmanul, pe când șaiacul (care nu-ĭ de cât o varietate de aba) servă maĭ ales la facerea de haine călugărescĭ, ca și muhaierul cel lucrat de călugărițe.

Dintre substanțele textile, bumbacul (depănat, țesut de-a gata saŭ netors) procură o mare parte din îmbrăcămintea țăranuluĭ: cămașa și izmenele, nădragiĭ și minténul de vară se urzesc din bumbac, care servă și la vătuirea zăbunelor.

---

[1]) S. Fl. Marian, *Inmormîntarea la Românĭ*, p. 64: Sub „condur“ se înțelege un fel de încălțăminte (usitate maĭ ales în ținutul Cernăuțuluĭ) carĭ constă din două părțĭ: *tălparĭi* în forma pantofilor și *ciobotele* în formă de colțunĭ peste carĭ se îmbracă tălpariĭ. Condurĭ se fac totdeauna din piele galbenă.

[2]) Boué II, 201 și III, 100.

BDD-B369-07 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:34:37 UTC)

Cap. III: Domeniile Naturei

§. 101. Fauna. — Acéstă parte este în genere puțin representată și se rapórtă mai ales la animale străine de solul românesc: buga, bursuc, cacom, catîr. ciacal, colun, fil, maimuță, zagan; câteva păsĕri: balaban, caragace, gugusciuc, liliac; câțiva pescĭ: balîc, calcan, șalîŭ; și insecta: cârcăiac.

§ 102. Flora. — Plantele de origină orientală sînt, din contra, în numĕr mare și ele pot fi distribuite în categorii diferite.

speciĭ de lemn: abanos, antep, băcan, calembec, cimșir, odagaciŭ, salcâm,

zarzavaturĭ: arbagic, bame, pătlăgele;

salate: marule, mușmule saŭ moșmóne;

fructe: bostan, cais, curmal, dovléc (durma), dud, fistic, harbuz, năhut, zarzăr (pîrga ródelor pórtă numele de trufanda);

ciuperci: chilermenea, mânătărcă;

varietățĭ de strugurĭ: aslan, ciauș, chișmiș, cioinag, mișchet, razachie (mustul scurs din strugurĭ se numesce ravac).

varietățĭ de grâŭ: arnăut, ceplegea.

Plante balsamice saŭ de ornament, dintre carĭ cele mai căutate în orient sînt lalelele (numite și tulipan): altîngic, ambriboiŭ, anason, asmaciuc, caranfil, chimion, ciuin, enibahar, indrușaim, iorgovan, iucsucea, liliac, micșunea, nufĕr, revent, sabor, sefterea, șiboiŭ, zambilă, zarnacadea.

Agricultura a rĕmas străină de influența turcéscă (cf. totuși arman), nu însă grădinăria și mai ales florăria. Vase de florĭ: ghiveciŭ, saxie; pătul de florĭ: tarla.

§ 103. Minerale. — Tot atât de puțin numeróse ca animalele sînt și numirile de minerale:

BDD-B369-07 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:34:37 UTC)

baga, chibrit, chihlibar, cilic, farfurie, fildeș, hurmuz, iezm, mărgén, peruzea, sidef, stubeciŭ, tibișir, tinichea, tuciŭ, tumbac, tutea; saŭ licide: catran, naft, sacâz.

Cap. IV: Negoțul și profesiunile

§ 104. Nomenclatura comercială. — Dintre terminiĭ comercialiĭ aŭ rĕmas până aḑĭ în limbă: alișveriș, chesat, cișit, dever, mușteriŭ, saftea; — dara, ghiotura, testea, top, toptan, trampă; — curama (refenea), chilipir (ghelir), mofluz; — bocceagiŭ, mămular, samsar, telal; — dughiană, cecmegea, tarabă, tejghea; magazie, raft, ténc; — zaraf: baș, cusur, naht, pești, tarapana, veresie; — ciuruc, furda, marda.

Despre vechile monete, mĕsurĭ și greutățĭ: § 91 și 92.

§ 105. Meseriĭ și unelte. — Profesiunile și meseriile venite din Orient sînt destul de numeróse și unele dintr'însele s'aŭ bucurat în trecut de o desvoltare mult maĭ însemnată de cât astăḑĭ, ca cojocariĭ, croitoriĭ, giuvaergiiĭ etc. grupațĭ în numeróse corporațiunĭ saŭ isnafurĭ (§ 96). Enumerăm pe cele următóre:

băcanul (cu bacalbașa în frunte) și unele articole coloniale: băcan (lemnul), cafea, mezelurĭ etc.; unt-de-lemnul se aduce în tulumurĭ iar orezul în zimbilurĭ;

bărbierul (cu berber-baş̦a în frunte) avea mare importanță într'o epocă când nimenĭ nu se rădea singur și când rasul după datina turcéscă (tot capul afară de creștetul pentru fes) era la modă; de aci numirĭ de unelte și altele

BDD-B369-07 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:34:37 UTC)

ca: berbelîc, cimbistră, muhurdan, perdaf, perciune, zuluf;

boiangiul, a cărui industrie era odinióră mai înfloritóre (§ 97), întrebuința colorile cele mai variate și anume: albastru (civit, lagiverde, lulachiŭ, marmaziŭ, micșuniŭ); galben (naramgiŭ, samaniŭ, sarariŭ, turungiŭ); roș (cârmîziŭ, cicic, cicudiŭ, conabiŭ, ghiurghiuliŭ, ghiviziŭ, liochiŭ, pembe); și verde (ciadiriŭ, fistichiŭ, havaiŭ, lahaniŭ). Cu aceste colorĭ se vopsesc chilimurile saŭ covórele țărănescĭ cu două fețe, desenate și colorate în mod artistic. Boiangiiĭ obțin diferitele fețe cu ajutorul cârmîzuluĭ, caraboieliĭ, chezapuluĭ, zerdiciapuluĭ etc. De aci și terminiĭ: boià, boiangerie, boiangiŭ, boiesc;

casapul saŭ măcelarul (cu casap-baş̦a în frunte): but, cigher, cirviș, schimbea; satîr, zalhana, bucciŭ, cazangiŭ, parlagiŭ, pastramagiŭ;

cherestegiul vindea cherestele, adecă: cușacĭ, dulapĭ, pardafurĭ, tahtalîcurĭ, tavanĭ, tinichele;

chirurgul (numit odinióră gerah), la care se rapórtă vorbe ca nișter, serpengea și tiftic; la acestea se pot adăoga ceĭ câțiva terminĭ medicalĭ: hap, magiun, miambal, revent, sinamechie, tiriac; și bólele: dalac (la vite) dambla (la om) și tecnefes (la caĭ);

ciobanul, îndeletnicire frequentă la un popor eminamente pastoral, cunósce terminiĭ specialĭ de: (locuințe) câșlă, odaie, otac, perdea și saivan; (brânzeturĭ și lăpturĭ) caimac, cașcaval, iaurt, maià și telemea. Haidăul de boĭ se servesce de ciomagul saŭ sopa, îșĭ adăpostesce vitele în saièle și tamazlîcurĭ și le adapă la olumurĭ saŭ vadurĭ anumite; baciul supraveghéză stâna și saegiul face numĕrătórea oilor. Un cioban chiabur saŭ avut în turme pórtă în poesia populară

BDD-B369-07 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:34:37 UTC)

epitetul de (i)ortoman, un epitet aplicat apoĭ și haiducului; chindia servă ca mijloc de orientare a ḑileĭ atât păstorului cât și ţăranului în genere;

cizmarul, numit cavaf și papugiŭ (cu cavaf-başa în frunte), cu nomenclatura-ĭ profesională: calup, ciriș, masat, mucava, muștea, pingea și taban; apoĭ pielăriĭ: meșină, saftian, teletin; și feluriĭ de încălțăminte: condurĭ, filerĭ, imineĭ, papucĭ (buşmachĭ), postalĭ etc.

croitorul (cu terzi-başa în frunte) cóse tigheluriĭ; vechiĭ terminĭ: capladisesc, hargiŭ etc.; croitoriĭ sînt de maĭ multe categoriĭ ca abagiĭ, astaragiĭ, șalvaragiĭ, zăbunarĭ etc. după felurimea postavuluĭ și a hainelor ce le împodobesc cu bucmele și șireturĭ, cu copcĭ și paftale;

dulgherul cu burghiul, ciripia și perghelul face canaturĭ, chepenguriĭ, dușumele și tavanuriĭ; apoĭ uluce, martace, parmace;

rahagiul, care a înlocuit pe vechiul șichirgiŭ saŭ cofetar, face acadele, cataifurĭ, corabiele; apoĭ cu tahîn și nișiștea prepară diferitele varietăţĭ de halva, halviţă și rahat;

șelarul face tacâmul caluluĭ: ciochine, cioltare, gebrele, harșale, rafturĭ, tafturĭ și teltele; apoĭ gârbace;

tinichegiul face ibrice, tinichele și acoperă casele cu plăcĭ de tinichea; apoĭ capange saŭ capcane;

zidarul, în fine, cu cazmaua și urcat pe schele, face meremetul caselor servindu-se de ciamur, corasan și moloz; le împodobesce cu chenare și ciubuce, neteḑindu-le cu bidinéua.

Apoĭ uneltele fabricate de căldărarĭ: cazane; de cufărarĭ: cutiĭ, sipete și sânduce, giamantane și gente saŭ ghiozdane; de tîmplarĭ: cercevele, pervazuriĭ și dulapuriĭ, lucrate cu rîndéua.

BDD-B369-07 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:34:37 UTC)

Hamalul se servesce de macarale, potcovarul (numit înainte nălbant) întrebuinţéză caiele, cherpedine, iabaşale şi menghinele; tabacii se servesc de durbace şi ticnele, iar ţesătorii întrebuinţéză mosóre şi darace, apoi cu calepele de tort trase pe cicaricuri şi dulapuri fabrică borangicul saŭ melezul.

Cap. V: Epitete şi generalisări

§ 106. Insuşiri fisice şi morale. — Calităţile nefavorabile denotă mai întâi defecte fisice: bondoc, chel, chior, ciolac, dizman, peltic, pipiriŭ, sacat, şaşiŭ, zaif.

Apoi poreclele: babalîc, balcâz, bursuc, dalcauc, gianabet, lichea, tălăşman, tembel... precum şi o serie de noţiuni relative la prostie: budulac, mangafa, zevzec; ladeşteptă ciune: chiolhaniŭ, ciapcân, dahiŭ, ischiuzar, mehenghiŭ, pişicher, şiret, telpiz; la beţie: mahmur, tiriachiŭ, turlac; la o stare posomorîtă: matuf, sanchiŭ, ursuz; la rea voinţă: avan, duşman, hain; la faufaronadă: farfara, fudul, palavragiŭ; şi la vagabondaj: derbedeŭ, dulandragiŭ ,haidamac, haimana, iabangiŭ, telălăŭ, zamparagiŭ.

Calităţile favorabile sînt representate în fórte mic numĕr: chiabur, cilibiŭ, deliŭ, ogurliŭ, sadea...

In fine, următórele cari derivă de la nume propriĭ: agiamiŭ (litt. persan), arnăut (grâŭ), cârjaliŭ, ciufut (litt. evreŭ), ciutac (litt. turc dobrogén) etc.

§ 107. Noţiuni abstracte. — Noţiunile bune saŭ indiferente sînt puţine la numĕr: berechet, boiŭ, habar, hatîr (cherem), huzur, nazar, merchez, nurĭ, ogur, saltanat, şart, soiŭ, tabiet (chef).

BDD-B369-07 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:34:37 UTC)

Noțiunile rele saŭ neplăcute covîrșesc ca de obiceiŭ pe cele bune: belea, bocluc, bozma, chiul, cusur, dandana (tevatură), hal, marafet, maraz, moft, naz, renghiŭ, rizilic, rușfet, schingiŭ, siclet, tertip.

Nu numaĭ că noțiunile rele sînt representate în numĕr preponderant, dar cele bune sînt de ordine maĭ mult materială: *berechet* e sporul visibil al productelor câmpuluĭ, *habar* e o grijă fórte ușóră, *huzur* e pur și simplu confortul vieții, *hatîr* e o plăcere momentană etc.

Apoĭ, și acéstă considerațiune e decisivă pentru caracterul lor material, maĭ tóte aceste noțiunĭ posed între accepțiunile lor și câte o nuanță ironică (cf. berechet), ce le face impropriĭ pentru dicțiunea înaltă și solemnă [1]).

---

[1]) Din contra, graiul macedo-român (ca maĭ tóte idiomele balcanice) posedă un numĕr mare de împrumuturĭ abstracte din turcesce (cf. § 32), ceea ce dovedesce o infiltrare maĭ profundă a elementuluĭ osmanliŭ ca în graiul daco-român.

BDD-B369-07 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:34:37 UTC)